

Διερεύνηση της Εφαρμογής της Επείγουσας Απομακρυσμένης Διδασκαλίας κατά την 1^η Περίοδο της Πανδημίας μέσα από την Ανάλυση Περιεχομένου Δημοσιεύσεων στο Διαδίκτυο

Μ. Σπανού¹, Α. Κώστας¹

¹Πανεπιστήμιο Αιγαίου
{psemnem19032, apkostas}@aegean.gr

Περίληψη

Η πανδημία λόγω Covid-19 ανέστειλε τη λειτουργία των σχολείων την περίοδο Μαρ–Μαΐ 2020 και η συνέχιση των μαθημάτων στηρίχθηκε σε μεθόδους διαδικτυακής εκπαίδευσης. Αν και η διερεύνηση αυτού του φαινομένου μπορεί να γίνει με ποικίλες μεθόδους, εντούτοις η ανάλυση περιεχομένου σε δημοφιλείς ιστοσελίδες, επιτρέπει την αποτύπωση του με τρόπο άμεσο και δυναμικό, καθώς αυτό εξελίσσεται χρονικά. Οδηγίες του Υπουργείου, εγκύκλιοι, τοποθετήσεις συνδικαλιστικών οργάνων, εκπαιδευτικών και γονέων καταγράφουν τις συνθήκες εφαρμογής, τις υποδομές, τα προβλήματα, αλλά και τις δυνατότητες, τις καλές πρακτικές και τις προτάσεις για την επόμενη μέρα. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι η εφαρμογή της Επείγουσας Διαδικτυακής Εκπαίδευσης (ΕΑΔ) κρίνεται προβληματική σε βάθος χρόνου, ενώ τονίζεται η ανάγκη συστηματικής επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, εξοικείωσης όλων των εμπλεκομένων με τις ΤΠΕ, προμήθειας και εκσυγχρονισμού του εξοπλισμού, αλλά και αναδιοργάνωσης του εκπαιδευτικού υλικού.

Λέξεις κλειδιά: Επείγουσα Απομακρυσμένη Διδασκαλία, Τηλεκπαίδευση, Covid-19.

1. Εισαγωγή

Η εκπαιδευτική πραγματικότητα βρέθηκε μπροστά σε μια πρωτόγνωρη κατάσταση λόγω της πανδημίας COVID-19, όταν τον Μαρ-20 διαταράχθηκαν οι εκπαιδευτικές διαδικασίες με το ταυτόχρονο κλείσιμο σχολείων και πανεπιστημίων σε διεθνές επίπεδο (Bozkurt & Ramesh, 2020). Η περίοδος αυτή στάθηκε καθοριστική για την εκπαίδευση, καθώς χαρακτηρίστηκε από την ευρεία χρήση διαδικτυακής διδασκαλίας σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης (Αναστασιάδης, 2020), ενώ η μετάβαση των μαθητών και των εκπαιδευτικών από τη δια ζώσης στην διαδικτυακή διδασκαλία ήταν απότομη και ξαφνική. Σε αντίθεση με την προγραμματισμένη εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση (εξΑΕ), ο όρος ο οποίος, σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία, αποτυπώνει καλύτερα τις ιδιαίτερες συνθήκες που επικράτησαν, είναι αυτός της *Επείγουσας Απομακρυσμένης Διδασκαλίας* (ΕΑΔ) (*Emergency Remote Teaching - ERT*). Η ΕΑΔ, σύμφωνα με τους Hodges, Moore, Lockee, Trust, & Bond (2020),

αναφέρεται σε μια προσωρινή αλλαγή του παραδοσιακού σχολικού πλαισίου μάθησης, η οποία πραγματοποιείται λόγω περιστάσεων κρίσης ή εκτάκτων αναγκών και περιλαμβάνει τη διδασκαλία μαθημάτων εξ αποστάσεως, τα οποία σε διαφορετικές συνθήκες θα πραγματοποιούνταν δια ζώσης, με στόχο τη δημιουργία ενός πλαισίου που παρέχει προσωρινή πρόσβαση στο εκπαιδευτικό υλικό και επικοινωνία μεταξύ εκπαιδευτικών και εκπαιδευομένων, κατά τη διάρκεια της συγκεκριμένης έκτακτης περιόδου. Αν και υπάρχουν κοινά χαρακτηριστικά μεταξύ ΕΑΔ και εξΑΕ, όπως η φυσική απόσταση μαθητών κι εκπαιδευτικών, αλλά και η χρήση διαδικτυακών τεχνολογιών, η διαφορά τους είναι σημαντική (Jimoyiannis, Koukis, & Tsiotakis, 2020). Στην περίπτωση της ΕΑΔ, ο σχεδιασμός είναι γρήγορος και πρόχειρος και συνήθως με ελάχιστους πόρους, ενώ για την οργάνωση προγραμμάτων εξΑΕ δίνεται ιδιαίτερη σημασία στον προσεκτικό σχεδιασμό, στην επιλογή των κατάλληλων παιδαγωγικών μοντέλων, ενώ ταυτόχρονα υπάρχει ο απαιτούμενος χρόνος προετοιμασίας, αλλά και οι οικονομικοί και τεχνολογικοί πόροι (Σοφός, Κώστας & Παράσχου, 2015).

Καθώς μέχρι πρόσφατα, δεν υπήρχε κάποιο θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας της εξΑΕ στη χώρα μας, πέραν αυτού που καθορίζει την λειτουργία του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου, η εφαρμογή της ΕΑΔ αποτέλεσε και την πρώτη φορά στα εκπαιδευτικά δεδομένα της Ελλάδας όπου έγινε προσπάθεια εφαρμογής μεθόδων εξΑΕ καθολικά σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης. Το γεγονός αυτό καθιστά την εφαρμογή της ΕΑΔ ένα εξαιρετικά ενδιαφέρον πεδίο για παρατήρηση και μελέτη, αφού για πρώτη φορά έχουμε πρακτική εφαρμογή της μεθόδου, άρα και την ευκαιρία να αποτυπωθούν οι πραγματικές συνθήκες που επικράτησαν κατά την υλοποίηση της διαδικασίας. Η διερεύνηση των χαρακτηριστικών της ΕΑΔ μπορεί να γίνει και με ποιοτικά κριτήρια, ώστε να κατανοηθεί συνολικότερα το φαινόμενο (Ισαρη & Πουρκός, 2015). Καθώς δε, η πανδημία εξακολουθεί να βρίσκεται σε εξέλιξη, η ποιοτική προσέγγιση μας επιτρέπει να εξετάσουμε την ΕΑΔ σε διάφορα επίπεδα και καθώς μεταβάλλεται χρονικά. Στο πλαίσιο αυτό, η παρούσα εργασία διερευνά την εφαρμογή της ΕΑΔ, μέσα από την ανάλυση του περιεχομένου δημοσιεύσεων στις κυριότερες εκπαιδευτικές ιστοσελίδες, την 1^η περίοδο της πανδημίας (Μαρ-Ιουν 2020). Επίκεντρο της έρευνας αποτελεί το πλαίσιο εφαρμογής της σε θεσμικό επίπεδο, ο τρόπος που λειτούργησε στην πράξη και οι απόψεις και αντιλήψεις όλων των εμπλεκομένων μερών. Η εργασία συνεχίζει με αναφορά στο μεθοδολογικό πλαίσιο, την παρουσίαση των αποτελεσμάτων και των συμπερασμάτων που προέκυψαν από την ανάλυση των ποιοτικών δεδομένων.

2. Μεθοδολογία Έρευνας

Σκοπός της εργασίας είναι μέσα από την περιγραφή των χαρακτηριστικών και των εφαρμογών της διαδικτυακής εκπαίδευσης να φανεί όσο το δυνατόν πιο ολοκληρωμένα η εικόνα και ο τρόπος λειτουργίας της, όπως εφαρμόστηκε, και να προσδιοριστεί με ακρίβεια η ταυτότητά της. Η κατανόηση των διαφορών στην πράξη

μεταξύ ΕΑΔ και εξΑΕ, η επισήμανση των προβλημάτων, των δυσκολιών στην εφαρμογή και των αρνητικών σχολίων που διατυπώθηκαν, αλλά και των διαφορετικών απόψεων και ιδεών όπως εκφράστηκαν μέσα από τις δημοσιεύσεις, αποσκοπούν στην βελτίωση της συνολικής αντίληψης μας για την διαδικτυακή εκπαίδευση. Η συγκεκριμένη εργασία στηρίχθηκε στην εφαρμογή μεθόδων Ανάλυσης Περιεχομένου (ΑΠ) σε ποιοτικά δεδομένα, μέθοδος που χρησιμοποιείται για τον εντοπισμό και την αναγνώριση μοτίβων σε γραπτά τεκμήρια. Μπορεί να είναι είτε ποσοτική με επίκεντρο την μέτρηση και την καταμέτρηση των τεκμηρίων που συγκεντρώνονται, είτε ποιοτική με επίκεντρο την ερμηνεία και την κατανόησή τους (Ιωσηφίδης, 2008). Η ΑΠ στηρίζεται στην ιδέα της ταξινόμησης των προς εξέταση στοιχείων ή τεκμηρίων, με βάση κάποιες κατηγορίες που επιλέγει ή διαμορφώνει ο ερευνητής, οι οποίες προέρχονται μέσα από μια λογική σειρά βημάτων: α) *επιλογή της μεθόδου*, β) *προσδιορισμός του υλικού που θα χρησιμοποιηθεί*, γ) *επιλογή μονάδων ανάλυσης*, δ) *δημιουργία κατηγοριών κωδικοποίησης*, ε) *κωδικοποίηση υλικού* και στ) *ανάλυση και ερμηνεία των αποτελεσμάτων* (Καχριμάνης, Κόμης, & Αβούρης, 2008).

Τα ποιοτικά δεδομένα προέκυψαν από αναζήτηση σε ιστοσελίδες με εκπαιδευτικό περιεχόμενο. Η ιστοσελίδα του ΥΠΑΙΘ (www.minedu.gov.gr) αποτέλεσε τη βασική πηγή για την συγκέντρωση των ανακοινώσεων, των εγκυκλίων και των οδηγιών σχετικά με την εφαρμογή της ΕΑΔ. Πηγή τεκμηρίων αποτέλεσε και το Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο (ΠΣΔ)(www.sch.gr), επίσημος κρατικός φορέας παροχής τεχνολογικών υποδομών και υπηρεσιών για την Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Οι ιστοσελίδες www.alfavita.gr, www.e-paideia.org, www.esos.gr και www.ipaideia.gr χρησιμοποιήθηκαν επίσης για την συγκέντρωση τεκμηρίων, καθώς είναι δημοφιλείς ιστότοποι με σημαντική επισκεψιμότητα και αναρτήσεις σε καθημερινή βάση για εκπαιδευτικά θέματα.

3. Αποτελέσματα

Συνολικά, συγκεντρώθηκαν και αναλύθηκαν τριακόσιες είκοσι (320) αναρτήσεις από τις εν λόγω ιστοσελίδες. Οι αναρτήσεις αυτές αποτυπώνουν τις αντιδράσεις στα μέτρα και τις οδηγίες του ΥΠΑΙΘ, τις θέσεις των οργάνων και των φορέων και περιγράφουν την εικόνα της εφαρμογής της ΕΑΔ εντοπίζοντας και τα προβλήματα που προέκυψαν στην πρακτική της εφαρμογής. Ταυτόχρονα, εκφράζουν απόψεις και προτείνουν λύσεις, αποτυπώνουν καλές πρακτικές και επισημαίνουν χρήσιμα στοιχεία για την αναβάθμιση της εκπαιδευτικής πρακτικής.

Για τις ανάγκες της παρούσας έρευνας, ως μονάδα ανάλυσης επιλέχθηκε το ηλεκτρονικό μήνυμα (δημοσίευση ιστοσελίδας) και χρησιμοποιήθηκαν τρεις βασικές θεματικές κατηγορίες: α) *η εφαρμογή της ΕΑΔ κατά το 1^ο κύμα της πανδημίας*, β) *η εκπαιδευτική λειτουργία της ΕΑΔ* και γ) *απόψεις, θέσεις, αντιδράσεις των εκπαιδευτικών, μαθητών και γονέων*. Στόχος ήταν, στη βάση της εφαρμογής της ΑΠ

επαγωγικά και με αφετηρία ένα αρχικό εννοιολογικό πλαίσιο, στην πορεία να προκύψουν νέες κατηγορίες και υποκατηγορίες. Η ανάλυση περιεχομένου των αναρτήσεων στους συγκεκριμένους ιστοτόπους οδήγησε στην αποτύπωση των παρακάτω θεματικών κατηγοριών και υποκατηγοριών (Εικόνα 1).

Εικόνα 1. Θεματικές κατηγορίες βάση της ανάλυσης περιεχομένου

3.1 Εφαρμογή της ΕΑΔ

Ανακοινώσεις και Οδηγίες σε Εκπαιδευτικούς και Μαθητές

Προκειμένου να περιοριστεί η εξάπλωση της πανδημίας, το Μαρ-20 το ΥΠΑΙΘ πρότεινε την αναστολή λειτουργίας των εκπαιδευτικών μονάδων και ενεργοποίηση της εξ αποστάσεως διδασκαλίας, με δυνατότητα τόσο σύγχρονης όσο και ασύγχρονης τηλεκπαίδευσης, ανάλογα με τις εκάστοτε ανάγκες σχολείου και μαθητών:

- **Σύγχρονη Διδασκαλία:** Στο ΠΣΔ ενσωματώθηκε η πλατφόρμα www.lessons.sch.gr (τηλεδιασκέψεις μέσω BBB). Ενθαρρύνεται η χρήση της από το ΥΠΑΙΘ και ως επιχείρημα προβάλλεται η ασφάλεια των προσωπικών δεδομένων που διασφαλίζεται από τον πάροχο της εν λόγω εφαρμογής. Μέθοδοι και εργαλεία που τυχόν έχουν αναπτυχθεί και αξιοποιούνται ήδη από τα σχολεία και τους εκπαιδευτικούς είναι επίσης δυνατόν να συνεχίσουν να αξιοποιούνται. Στην ιδιωτική εκπαίδευση παρέχεται ευελιξία επιλογής ψηφιακών εργαλείων αν περίπτωση. Δίνεται ιδιαίτερη έμφαση σε θέματα προστασίας προσωπικών δεδομένων των μαθητών/τριών και στη σχετική ενημέρωση των γονέων/κηδεμόνων.
- **Ασύγχρονη Διδασκαλία:** Υλοποιείται με χρήση των υπαρχουσών δομών του ΥΠΑΙΘ (e-mail, e-books, αποθετήρια, διδακτικά σεμινάρια), εργαλεία που τόσο οι εκπαιδευτικοί, όσο και οι μαθητές μπορούν να χρησιμοποιούν για ανταλλαγή πληροφοριών, υλικού, εργασιών.
- **Εκπαιδευτική Τηλεόραση:** Μέσω της κρατικής τηλεόρασης, παρέχεται η δυνατότητα παρουσίασης και προβολής μαγνητοσκοπημένων βοηθητικών μαθημάτων ανά τάξη, βάση του αναλυτικού προγράμματος σπουδών.

Ταυτόχρονα, πληροφορίες, απαντήσεις σε συχνές ερωτήσεις, διευκόλυνση σε πρακτικά και διαδικαστικά θέματα παρέχονται από το ΥΠΑΙΘ μέσω της ιστοσελίδας www.mathainoumestospiti.gov.gr. Στις ανακοινώσεις του ΥΠΑΙΘ τονίζεται ότι στόχος δεν είναι ούτε να υποκατασταθεί η δια ζώσης διδασκαλία από την εξ αποστάσεως, ούτε να προχωρήσει η διδασκαλία σε νέα ύλη και διδακτικές ενότητες, αλλά να διατηρηθεί η επαφή των παιδιών με την εκπαιδευτική και μαθησιακή διαδικασία, με τους συμμαθητές τους και να στηριχθούν συναισθηματικά λόγω αυτής της πρωτόγνωρης κατάστασης. Επίσης, διευκρινίζεται ότι η διαδικτυακή διδασκαλία δεν υποκαθιστά την ζωντανή τάξη, ούτε προβλέπει την κάλυψη νέας ύλης, αλλά πως είναι στην παρούσα συγκυρία το πιο πρόσφορο εργαλείο διατήρησης της επαφής των μαθητών με την εκπαιδευτική διαδικασία.

Γενικά, κατά την αρχική εφαρμογή της ΕΑΔ, γρήγορα διαπιστώνεται ότι η έμφαση δίνεται στην σύγχρονη τηλεκπαίδευση, σε σχέση με τους άλλους δύο σχεδιασμούς (ασύγχρονη και εκπαιδευτική τηλεόραση). Από την μελέτη των τεκμηρίων προκύπτει ότι όταν γίνεται λόγος για «σχολική εξΑΕ» εκείνη την περίοδο, τα σχόλια, οι παρατηρήσεις, οι ενστάσεις, οι αναφορές σε προβλήματα λειτουργίας και χρήσης, αφορούν κυρίως στην σύγχρονη τηλεκπαίδευση μέσω της πλατφόρμας WEBEX.

Πρόσβαση στο Διαδίκτυο και Επάρκεια Εξοπλισμού

Το ΥΠΑΙΘ αναφέρει ότι 99% των συνδέσεων είναι ευρυζωνικές, άρα η συντριπτική πλειοψηφία των παιδιών έχουν πρόσβαση στο διαδίκτυο και επομένως και στην εξ αποστάσεως διδασκαλία. Για όσους μαθητές δεν διαθέτουν, προσφέρεται η δυνατότητα σύνδεσης μέσω σταθερού τηλεφώνου με αστική χρέωση. Επιπλέον, η εφαρμογή της ΕΑΔ θεωρείται από το ΥΠΑΙΘ ως ευκαιρία για περαιτέρω εξοικείωση στις ψηφιακές δεξιότητες. Προκειμένου να καλυφθούν ανάγκες σε εξοπλισμό, το Υπουργείο ανακοίνωσε τη διάθεση laptop και tablet στις σχολικές μονάδες από τα μέσα Απρ-20, τα οποία οι Διευθυντές, ανάλογα με τις ανάγκες, θα μπορούν να δανείζουν σε εκπαιδευτικούς ή μαθητές. Επίσης, αποφασίσθηκε η μη χρέωση δεδομένων για πρόσβαση από κινητά δίκτυα, στις ψηφιακές πλατφόρμες του ΥΠΑΙΘ. Παράλληλα στάλθηκαν από το ΥΠΑΙΘ στις σχολικές μονάδες εγκύκλιοι με Οδηγίες σχετικά με τον τρόπο εφαρμογής της εξ αποστάσεως διδασκαλίας. Η έναρξη εφαρμογής της ΕΑΔ λειτούργησε αρχικά πιλοτικά σε μαθητές της Γ΄ τάξης των ημερήσιων ΓΕΛ και ΕΠΑΛ από τις 16 Μαρτίου 2020, καθώς η προετοιμασία και συμμετοχή των μαθητών στις Πανελλαδικές εξετάσεις, κάνει ακόμη πιο μεγάλη την ανάγκη για συνέχιση της εκπαιδευτικής. Τις αμέσως επόμενες ημέρες, η εφαρμογή επεκτάθηκε και στις υπόλοιπες εκπαιδευτικές βαθμίδες.

Επιδίωξη του ΥΠΑΙΘ – σύμφωνα με τις ανακοινώσεις – ήταν να δοθεί μεγαλύτερη αυτονομία σε κάθε σχολική μονάδα, έτσι ώστε να προσαρμόσει την παρεχόμενη δυνατότητα εξ αποστάσεως διδασκαλίας στις υφιστάμενες ανάγκες της. Σε αυτό το πλαίσιο ανακοινώθηκε πως οι Διευθυντές των σχολείων, σε συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς, μπορούσαν να διαμορφώσουν το πρόγραμμα τους για κάθε σχολική

τάξη. Έτσι, οι Διευθυντές όλων των τύπων Λυκείου ορίστηκαν ως υπεύθυνοι ομάδας υποστήριξης, η οποία θα αποτελούνταν από τον ίδιο και από τουλάχιστον έναν εκπαιδευτικό με εξειδικευμένες ψηφιακές δεξιότητες, για να προσφέρουν καθοδήγηση και υποστήριξη στους εκπαιδευτικούς του σχολείου (*πρώτη γραμμή υποστήριξης*). Στους Συντονιστές Εκπαιδευτικού Έργου ανατέθηκε η *παιδαγωγική υποστήριξη*, ενώ σε *δεύτερο επίπεδο* η Κεντρική Ομάδα Τηλεκπαίδευσης του ΥΠΑΙΘ ανέλαβε να παρέχει ενημέρωση στις ομάδες υποστήριξης των σχολικών μονάδων.

Προστασία Προσωπικών Δεδομένων

Το ζήτημα της προστασίας και της διαχείρισης Προσωπικών Δεδομένων ανέκυψε από την απαιτούμενη καταχώριση προσωπικών στοιχείων για την χρήση των ψηφιακών μέσων. Το ΥΠΑΙΘ αποφάσισε ότι η χρήση των προσωπικών δεδομένων γίνεται με βάση την ισχύουσα νομοθεσία και πλήρως εναρμονισμένη με όσα προβλέπονται από τον Ευρωπαϊκό Κανονισμό Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων 2016/679 και τις διατάξεις του νόμου 4624/2019, ενώ η επεξεργασία τους πραγματοποιείται μόνο στο πλαίσιο της εφαρμογής της εξ αποστάσεως διδασκαλίας. Σύμφωνα με τις ανακοινώσεις, *τα δεδομένα αυτά κοινοποιούνται στους παρόχους με τους οποίους συνεργάζεται το ΥΠΑΙΘ, ώστε να καταστεί τεχνικά δυνατή η σύγχρονη τηλεκπαίδευση, για όσο χρονικό διάστημα ισχύει η διαδικασία. Στη συνέχεια τα στοιχεία αυτά διαγράφονται. Σχετικά με την ασφάλεια και την προστασία των προσωπικών δεδομένων, οι Διευθυντές αναλαμβάνουν την ενημέρωση γονέων και μαθητών, σύμφωνα με τις οδηγίες του ΥΠΑΙΘ.*

Σύγχρονη Μετάδοση Μαθήματος από την Τάξη

Ξεκινώντας η επαναλειτουργία των σχολείων τον Μάιο του 2020, προέκυψε ζήτημα με τους μαθητές που, για λόγους προστασίας της δημόσιας υγείας αλλά και της δικής τους, δεν θα μπορούσαν να παρακολουθήσουν τα μαθήματα της τάξης τους με φυσική παρουσία. Προκειμένου να αντιμετωπιστούν αυτές οι περιπτώσεις και να μπορέσουν οι μαθητές να συμμετέχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία, *ψηφίστηκε διάταξη που προέβλεπε την δυνατότητα ταυτόχρονης διδασκαλίας σε μαθητές που συμμετέχουν στο μάθημα με φυσική παρουσία και σε μαθητές που συμμετέχουν εξ αποστάσεως.* Μέριμνα του ΥΠΑΙΘ ήταν να μην μείνει κανείς μαθητής πίσω, να μην αποκοπούν από την εκπαιδευτική διαδικασία οι μαθητές που πρέπει να παραμείνουν σπίτι. Επιπλέον, προβλεπόταν, σε περίπτωση έκτακτου ή απρόβλεπτου γεγονότος, η δυνατότητα σύγχρονης τηλεκπαίδευσης, για όσο διαρκεί η έκτακτη συνθήκη. Επισημαίνεται ότι η διάταξη συντάχθηκε μετά από διαβούλευση με την Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων. *Η ταυτόχρονη μετάδοση του μαθήματος πραγματοποιούνταν με τέτοιο τρόπο ώστε να μην καταγράφεται ήχος, ούτε εικόνα των μαθητών, αλλά να φαίνεται μόνο ο εκπαιδευτικός και ο πίνακας και μόνο κατά την διάρκεια της παράδοσης. Κωδικοί δόθηκαν μόνο στους μαθητές ώστε να μπορούν να συνδεθούν και έγιναν συστάσεις ώστε να μην ανταλλάσσονται οι κωδικοί μέσω κοινωνικών δικτύων για περισσότερη ασφάλεια.*

Η πρακτική της ταυτόχρονης σύγχρονης μετάδοσης του μαθήματος από την τάξη παράλληλα με την δια ζώσης διδασκαλία αποτελεί μια πρωτόγνωρη επιλογή που ξεσήκωσε διαμαρτυρίες εκ μέρους των εκπαιδευτικών, αλλά και των γονέων. Τονίστηκε ότι πρόκειται για μια πρακτική ασυμβίβαστη, καθώς το ίδιο πρόσωπο κλήθηκε να εφαρμόσει δύο διαφορετικές εκπαιδευτικές μεθόδους την ίδια στιγμή. Η επιλογή αυτή θεωρήθηκε ότι *υποβιβάζει την ποιότητα του μαθήματος, δεν επιτρέπει τη σωστή λειτουργία της τάξης, δημιουργεί στρεβλή εικόνα της διδακτικής πράξης και του ρόλου του εκπαιδευτικού, αποτρέπει τους μαθητές από την συμμετοχή τους σε μια δομημένη και συμπαγή διδακτική*. Μάλιστα, επειδή θεωρείται από τους εκπαιδευτικούς ότι πρόκειται για μια μέθοδο που μπορεί να παραμείνει στην εκπαιδευτική διαδικασία, δηλώνεται ότι *«είναι σημαντικό και εν όψει νέας σχολικής χρονιάς να υπάρχουν αποφάσεις που απαγορεύουν αυτή τη διαδικασία»*.

3.2 Εκπαιδευτική Λειτουργία της ΕΑΔ

Βασική άποψη που διαμορφώθηκε στο διαδίκτυο, είναι πως η ΕΑΔ ήταν το πιο πρόσφορο εργαλείο στη δεδομένη συγκυρία προκειμένου να διατηρηθεί η επαφή των παιδιών με τη εκπαιδευτική διαδικασία, αλλά σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να υποκαταστήσει την δια ζώσης εκπαιδευτική εμπειρία της τάξης. Με την άποψη αυτή συμφωνούν όλοι όσοι εμπλέκονται στην εκπαιδευτική διαδικασία, δηλαδή πως η τηλεεκπαίδευση διαθέτει τα χαρακτηριστικά που μπορούν να στηρίξουν την δια ζώσης διδασκαλία επικουρικά και συμπληρωματικά, αλλά δεν μπορούν να την υποκαταστήσουν (Κανελλόπουλος & Κουτσούμπα, 2020).

Οι Εκπαιδευτικοί

Οι εκπαιδευτικοί είναι αυτοί που κλήθηκαν να υλοποιήσουν και να εφαρμόσουν την ΕΑΔ, οπότε οι εμπειρίες και οι απόψεις τους, είναι σημαντικές ώστε να αποτυπωθεί μια ολοκληρωμένη εικόνα. *Η αρχική αντίδραση των εκπαιδευτικών αφορούσε το γεγονός ότι ανακοινώθηκε η εφαρμογή της χωρίς το απαραίτητο χρονικό περιθώριο προετοιμασίας και προσαρμογής*. Συνδικαλιστικά όργανα των εκπαιδευτικών σχολιάζουν δυσμενώς το ότι η Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδας (ΔΟΕ) δεν κατήγγειλε την βίαιη και βιαστική εφαρμογή της εξ αποστάσεως διδασκαλίας. Παράλληλα υπάρχει δυσπιστία για την εμπλοκή των ιδιωτικών εταιρειών στην υλοποίηση του εγχειρήματος. Κατά τις πρώτες ημέρες, ακούστηκαν αρκετές φωνές που διατύπωναν *επιφυλάξεις σχετικά με την επιτυχή εφαρμογή της, καθώς πρόκειται για μια άγνωστη διδακτική διαδικασία και οι εκπαιδευτικοί δεν διαθέτουν την κατάλληλη κατάρτιση και εμπειρία ώστε να ανταποκριθούν με σιγουριά και αποτελεσματικότητα σε αυτή τη νέα και πρωτόγνωρη κατάσταση*. Συγκεκριμένα, η ανάλυση των τεκμηρίων ανέδειξε, ως σημαντικότερα προβλήματα που ανέφεραν οι εκπαιδευτικοί, την *έλλειψη εξοπλισμού και υποδομών, την δυσκολία πρόσβασης στο διαδίκτυο και την χαμηλή διαθεσιμότητα των υπηρεσιών του ΠΣΔ, την εφαρμογή της εξ αποστάσεως διδασκαλίας χωρίς προγραμματισμό και στοχοθεσία, καθώς και την*

έλλειψη εμπειρίας εκ μέρους των εκπαιδευτικών, αλλά και των μαθητών και των γονέων-κηδεμόνων τους.

Από την άλλη πλευρά και ανεξάρτητα από τις αποφάσεις και τις επιλογές του ΥΠΑΙΘ, οι εκπαιδευτικοί δηλώνουν ότι από ευσυνειδησία και αγάπη προς το λειτούργημά τους, αλλά και ενδιαφέρον για την διατήρηση της καλής ψυχολογικής κατάστασης των μαθητών τους, βρήκαν τρόπους να διατηρηθεί η επαφή με τους μαθητές και τις τάξεις τους, πριν από την επίσημη έναρξη της ΕΑΔ. Αυτό έγινε με τη χρήση εργαλείων όπως το e-mail, ή η βιντεοκλήση, που αποτελούν προσιτές επιλογές και η συντριπτική πλειοψηφία έχει εξοικείωση με τη χρήση τους. Αξίζει να σημειωθεί ότι σε όλη τη διάρκεια της αναστολής λειτουργίας των σχολείων η συμμετοχή των εκπαιδευτικών υπήρξε μαζική και με αίσθημα ευθύνης απέναντι στους μαθητές. Μάλιστα αναπτύχθηκε ένα άτυπο δίκτυο αλληλοϋποστήριξης μεταξύ των εκπαιδευτικών ώστε να αντιμετωπίσουν προβλήματα και δυσκολίες. Βρίσκουμε ομάδες εκπαιδευτικών στα κοινωνικά δίκτυα να ανταλλάσσουν πληροφορίες για την αντιμετώπιση πρακτικών προβλημάτων και εκπαιδευτικούς που βρίσκουν λύσεις σε αντίστοιχα προβλήματα να λειτουργούν ως πολλαπλασιαστές αυτών των πληροφοριών. Μάλιστα, οι εκπαιδευτικοί στηρίζουν το εγχείρημα ως συμπληρωματικό εκπαιδευτικό εργαλείο, υπό την προϋπόθεση ότι θα υπάρξει κατάλληλη προετοιμασία, σχεδιασμός, επαρκή μέσα και υποδομές ώστε να αποδώσει τα μέγιστα και να συμβάλει στην ανανέωση και τον εμπλουτισμό της Εκπαίδευσης.

Γίνεται σαφές μέσα από την ανάλυση των τεκμηρίων, πως οι εκπαιδευτικοί κλήθηκαν να καλύψουν πολλαπλές ανάγκες, βρισκονταν κοντά στους μαθητές τους, είχαν να επιτελέσουν πολύπλευρο εκπαιδευτικό έργο. Παράλληλα, αποτυπώνεται δυσαρέσκεια για το γεγονός ότι δεν αναγνωρίζεται αυτή η προσπάθεια και το γεγονός ότι «οι εκπαιδευτικοί από την πρώτη ώρα συμμετέχουν με όλες τους τις δυνάμεις στη διαδικασία, όλες τις ημέρες της εβδομάδας, Σάββατα και Κυριακές». Αντιθέτως, υπάρχουν σχόλια για «οκνηρία των εκπαιδευτικών», ενώ εκφράζεται ανησυχία για πιθανή χρήση της συμμετοχής των εκπαιδευτικών στην ΕΑΔ ως «πρόκριμα» για την δική τους αξιολόγηση.

Μαθητές - Αξιολόγηση

Αποτυπώνεται η μεγάλη προσαρμοστικότητα των παιδιών στην διαδικασία, καθώς χωρίς καμία προηγούμενη εμπειρία ή γνώση συμμετείχαν μαζικά, όπως προκύπτει από τον αριθμό των ψηφιακών τάξεων που δημιουργήθηκαν. Ειδικότερα, μετά την πρώτη πιλοτική εφαρμογή της ΕΑΔ σε επιλεγμένες περιοχές από τις 17 Μαρτίου, η εφαρμογή της σε όλες τις περιφέρειες της χώρας από τις 23 Μαρτίου, είχε ως αποτέλεσμα, τη δημιουργία 1996 ψηφιακών τάξεων μέσα στις δύο πρώτες ημέρες. Σημαντικό κρίνεται το γεγονός, πως η αναστολή λειτουργίας των σχολείων έφερε μεγάλη αναστάτωση αναφορικά με την βαθμολόγησή και τον τρόπο διεξαγωγής των εξετάσεων, εφόσον δεν θα ήταν δυνατή η παρουσία των παιδιών στις τάξεις για να λάβουν μέρος στις προαγωγικές εξετάσεις αλλά κυρίως στις πανελλαδικές. Από την

πρώτη μέρα που έκλεισαν τα σχολεία εμφανίστηκε πλήθος δημοσιεύσεων από εκπαιδευτικούς, συνδικαλιστικά όργανα και συλλόγους γονέων που ζητούσαν περιορισμό της διδασκτέας και εξεταστέας ύλης, ακύρωση των εξετάσεων και ελεύθερη πρόσβαση των υποψηφίων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Το ΥΠΑΙΘ αρχικά άφησε ανοιχτό το ενδεχόμενο οι πανελλαδικές εξετάσεις να διεξαχθούν τον Σεπτέμβριο, ώστε να υπάρχει απόσταση από το πρώτο κύμα της πανδημίας, η προοπτική αυτή ξεσήκωσε πολλές διαμαρτυρίες με το σκεπτικό της παράτασης της αγωνίας των υποψηφίων και των οικογενειών τους, με αποτέλεσμα το υπουργείο να επανέλθει δηλώνοντας την πρόθεση να διεξαχθούν οι εξετάσεις στην πιο κοντινή από την συνήθη ημερομηνία διεξαγωγής τους. Παράλληλα ανακοίνωσε μείωση της εξεταστέας ύλης στο σημείο που είχαν φτάσει οι παραδόσεις όταν έκλεισαν τα σχολεία. Τελικά οι προαγωγικές εξετάσεις για τους μαθητές γυμνασίου και Α' και Β' Λυκείου ακυρώθηκαν και οι μαθητές βαθμολογήθηκαν σύμφωνα με τις επιδόσεις τους στο α' τετράμηνο, ενώ οι πανελλαδικές εξετάσεις ξεκίνησαν στις 15 Ιουνίου 2020 και ολοκληρώθηκαν στο τέλος του ίδιου μήνα.

3.3 Απόψεις και Προβληματισμοί

Εκπαιδευτικοί, Φόρτος Εργασίας, Ποιότητα

Η εφαρμογή της ΕΑΔ δεν άφησε το χρονικό περιθώριο για σωστή προετοιμασία και προσαρμογή των εμπλεκομένων, με αποτέλεσμα την εμφάνιση προβλημάτων που «αδίκησαν» την όλη προσπάθεια. Ενώ η εξΑΕ είναι μια ολοκληρωμένη μέθοδος εκπαίδευσης και μάθησης, λόγω της εσπευσμένης έναρξής της χωρίς κατάλληλη προετοιμασία και μεθοδολογία, δεν μπόρεσε να λειτουργήσει σωστά. Οι χρήστες δεν μπόρεσαν να διαπιστώσουν τις δυνατότητές της, αντίθετα βρέθηκαν αντιμέτωποι με πολλά πρακτικά, τεχνικά και μεθοδολογικά προβλήματα που δυσχέραναν την εκπαιδευτική διαδικασία, ενώ παράλληλα εκφράστηκε δημόσια η άποψη ότι αυτή η επιλογή εκ μέρους της πολιτικής ηγεσίας έγινε «μόνο προς χάρη εντυπωσιασμού της κοινωνίας και ικανοποίησης της πολιτείας».

Αρκετές επιφυλάξεις εκφράστηκαν σχετικά με την εκπαιδευτική, διδακτική, μαθησιακή αποτελεσματικότητα της ΕΑΔ, καθώς ο τρόπος εφαρμογής της φάνηκε να αποτελεί «μια απλή μεταφορά γνώσης εξ αποστάσεως», γεγονός που ακυρώνει τον παιδαγωγικό και μορφωτικό χαρακτήρα της εκπαίδευσης. Από την άλλη πλευρά η ΕΑΔ όπως λειτούργησε «δεν μπόρεσε να καλύψει τις απαιτήσεις των εργαστηριακών μαθημάτων», με αποτέλεσμα τα μαθήματα αυτά να μην μπορούν να υλοποιηθούν. Η απλή μεταφορά του δια ζώσης μαθήματος σε εξ αποστάσεως έχει «πολύ φτωχά αποτελέσματα», αφού μεταξύ άλλων καταργεί τον μαθητοκεντρικό χαρακτήρα, δεν προάγει την συνεργατικότητα και την ομαδικότητα, αντίθετα απομονώνει τα παιδιά, δεν προσφέρει τη δυνατότητα δημιουργίας κλίματος τάξης, ενώ συχνά επισημαίνεται ότι η εξΑΕ είναι σχεδιασμένη ώστε να απευθύνεται σε ενήλικους. Επομένως, για να λειτουργήσει σωστά και αποδοτικά «χρειάζεται μετασχηματισμός της διδακτικής

μεθόδου, αναδιοργάνωση των σχεδίων μαθήματος και τουλάχιστον τροποποίηση του υπάρχοντος υλικού». Έντονα αποτυπώνεται στο διαδίκτυο η άποψη πως «ζητούμενο είναι η ποιοτική εκπαίδευση και όχι η εξ' αποστάσεως εκπαίδευση», σε αντιδιαστολή της άποψης πως η τεχνολογία μπορεί να λύσει δια μαγείας όλα τα προβλήματα, υπενθυμίζοντας την ανάγκη για έγκαιρη προετοιμασία, προγραμματισμό και μεθοδική εφαρμογή της εξΑΕ ώστε να είναι αποτελεσματική. Ως βασική διάσταση της ποιότητας τονίζεται η ανάγκη κεντρικού σχεδιασμού και η οργάνωση του εκπαιδευτικού υλικού, το οποίο περιγράφεται σε αρκετές αναρτήσεις, ως ανεπαρκές, ανοργάνωτο, διάσπαρτο και μη συμβατό με το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών.

Παράλληλα, έντονα αποτυπώθηκε η άποψη ότι ο όγκος εργασίας που κλήθηκαν να διεκπεραιώσουν οι εκπαιδευτικοί ήταν τεράστιος (τάξεις, κωδικοί, ενημέρωση γονέων, αντιμετώπιση τεχνικών προβλημάτων, διδακτικό υλικό, κλπ.), με αποτέλεσμα «να βρίσκονται καθηλωμένοι μπροστά στην οθόνη του υπολογιστή για πάρα πολλές ώρες καθημερινά».

Μαθητές μπροστά στην Οθόνη

Υπερβολικά πολλές αποδεικνύονται και οι ώρες που καλούνται τα παιδιά και οι έφηβοι να παραμένουν και να παρακολουθούν μαθήματα μέσω οθόνης, γεγονός που είναι εξαιρετικά κουραστικό και «η παρακολούθηση ενός πολύωρου καθημερινού ωρολογίου προγράμματος από την οθόνη ενός ηλεκτρονικού υπολογιστή είναι εξαιρετικά επιβαρυντική για τους εφήβους και τους αποκόπτει από τον πολυδιάστατο χώρο και χρόνο της σχολικής ζωής». Ταυτόχρονα, αυτή η πολύωρη χρήση της οθόνης λειτουργεί ως «σχήμα οξύμωρο» σχετικά με την μέχρι πριν λίγο καιρό στάση γονέων και εκπαιδευτικών που προσπαθούσαν να αποτρέψουν τα παιδιά από την υπερβολική χρήση οθονών. Η πολύωρη καθήλωση των παιδιών μπροστά στις οθόνες αυξάνεται και για τον λόγο πως οι εξωσχολικές δραστηριότητες διεξάγονται με τον ίδιο τρόπο. Αποτέλεσμα αυτής της πρακτικής είναι τα πιο πολλά παιδιά να βρίσκονται συνεχώς μπροστά στις οθόνες τους, σχεδόν όλη την ημέρα με πολύ μικρά διαλείμματα.

4. Συμπεράσματα

Η ανάγκη διαχείρισης της πανδημίας οδήγησε στην εφαρμογή ενός νέου τρόπου διδασκαλίας και μάθησης, που μέχρι τώρα ήταν περισσότερο γνωστός σε θεωρητικό επίπεδο στην χώρα μας. Το ΥΠΑΙΘ στο πλαίσιο του θεσμικού του ρόλου οργάνωσε την εφαρμογή της ΕΑΔ, προχώρησε σε συμβάσεις με τους παρόχους των τεχνολογικών εργαλείων και εξέδωσε οδηγίες προς τους εκπαιδευτικούς, τους μαθητές και τους γονείς/κηδεμόνες για τον τρόπο υλοποίησης αυτού του σχεδίου. Έδωσε κατευθυντήριες γραμμές και πήρε αποφάσεις για τον τρόπο λειτουργίας των βαθμίδων εκπαίδευσης, των τάξεων, των τμημάτων. Επίσης μερίμνησε για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και την κάλυψη τεχνικών αναγκών με τη σύσταση ομάδων υποστήριξης τοπικά και κεντρικά. Παράλληλά καθόρισε τον τρόπο αξιολόγησης των μαθητών και της διεξαγωγής των πανελλαδικών εξετάσεων. Η

εικόνα που πρόβαλε το ΥΠΑΙΘ καθ' όλη τη διάρκεια του πρώτου κύματος της πανδημίας απέπνεε αισιοδοξία και αυτοτεποίτηση ότι η διαδικασία της ΕΑΔ οργανώθηκε πάρα πολύ γρήγορα και εξελίχθηκε με τον καλύτερο τρόπο, καθώς υπήρξε άμεση κινητοποίηση, αποτελεσματικός σχεδιασμός και ομαλή υλοποίηση της διαδικασίας.

Το ζήτημα που αναδείχθηκε περισσότερο από όλα ήταν το ζήτημα των κοινωνικών ανισοτήτων που προκαλείται και αναδεικνύεται από την εφαρμογή της ΕΑΔ. Η οικονομική δυσχέρεια, αποτέλεσμα της γενικότερης οικονομικής κρίσης και των αυξημένων ποσοστών ανεργίας των γονέων, έχουν ως αποτέλεσμα την αδυναμία εξασφάλισης ηλεκτρονικών συσκευών, εξοπλισμού ή/και πρόσβασης στο διαδίκτυο για τα παιδιά. Ακολουθως τα ζητήματα που αναδείχθηκαν αφορούσαν σε προβλήματα τεχνικά, υποδομών, εξοπλισμού, κατάρτισης, προετοιμασίας, των εκπαιδευτικών οι οποίοι παρά το γεγονός ότι ανταποκρίθηκαν άμεσα και πρόθυμα προσαρμόστηκαν στα νέα δεδομένα. Ο ανεπαρκής εξοπλισμός, η απουσία κατάρτισης και εμπειρίας, το κακό δίκτυο και η απουσία κεντρικού σχεδιασμού δυσχέραναν πολύ το έργο τους, προκαλώντας σε αρκετές περιπτώσεις δυσαρέσκεια και αγανάκτηση, ενώ δεν μπορεί να αγνοηθεί η καταπόνηση και η κούραση που προέκυψε από τις δυσκολίες αυτές. Ανάλογες δυσκολίες αντιμετώπισαν και οι μαθητές οι οποίοι βρέθηκαν να περνούν ένα πολύ μεγάλο μέρος της ημέρας τους καθηλωμένοι στην οθόνη τους, συμμετέχοντας σε μια διαδικασία ανοίκεια και κουραστική, μακριά από την κοινωνικότητα του σχολείου και την αμεσότητα της επαφής που έχουν ανάγκη περισσότερο τα παιδιά. Αυτό προκύπτει από τις δημοσιεύσεις και τα σχόλια γονέων και συλλόγων γονέων, αλλά και από την κοινωνική εμπειρία, καθώς κάθε οικογένεια βίωσε την διαδικασία της ΕΑΔ είτε από την σκοπιά των μαθητών, είτε των εκπαιδευτικών, είτε και τον συνδυασμό τους. Η κακή ποιότητα του δικτύου, η έλλειψη εξοπλισμού, η πολύωρη παρακολούθηση, η αγωνία για τις συνθήκες διεξαγωγής των πανελλαδικών εξετάσεων, εκφράστηκαν με έντονο τρόπο και διατυπώθηκαν παράπονα αλλά και επιφύλαξη για τον τρόπο εφαρμογής και λειτουργίας της ΕΑΔ.

Η αποτελεσματικότητα της ΕΑΔ προϋποθέτει συστηματικό σχεδιασμό στη βάση διαφόρων παραμέτρων, ο οποίος όμως είναι δύσκολο να εφαρμοσθεί πλήρως και σε εύλογο χρονικό διάστημα σε ένα περιβάλλον έκτακτων συνθηκών (Means, Bakia & Murphy, 2014). Συνεπώς, δικαιολογείται η διαπίστωση πως η εφαρμογή της ΕΑΔ έγινε εσπευσμένα και με σοβαρές ελλείψεις, τόσο σε επίπεδο τεχνικών υποδομών και εξοπλισμού, όσο και σε επίπεδο κατάρτισης και προετοιμασίας. Αντιθέτως, η οργάνωση και εφαρμογή ολοκληρωμένης εξΑΕ, που θα λειτουργεί αυτόνομα ή συμπληρωματικά στην παραδοσιακή δια ζώσης διδασκαλία (Βασάλα, 2005), απαιτεί κατάλληλες υποδομές, κατάρτιση προετοιμασία σχεδιασμό, με τα κατάλληλα χρονικά περιθώρια αλλά και την ανάλογη οργάνωση (Hodges et al., 2020).

Από την λειτουργία της ΕΑΔ και τα σχόλια, τις αντιδράσεις και τα ζητήματα που αναδύθηκαν το διάστημα αυτό, διαπιστώνεται ότι κάθε μία από τις εμπλεκόμενες

πλευρές είχε τις θέσεις της και τις απόψεις της αλλά και προτάσεις αναφορικά με την λειτουργία και την ποιότητα της προσφερόμενης Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης. Το σημαντικότερο πρόβλημα που αναδύθηκε είναι ότι οι θέσεις αυτές δεν πέρασαν μέσα από την διαδικασία του διαλόγου, ώστε να γίνουν προσαρμογές ή συγκερασμός των απόψεων αυτών και έτσι να αντιμετωπιστούν κάποιες δυσκολίες. Είναι πολύ σημαντικό και θεσμικά αναγκαίο να μην παραμένουμε στην διατύπωση θέσεων και στην διαπίστωση προβλημάτων, αλλά να προκρίνουμε τον διάλογο και τη συνεργασία ως εργαλεία για την διαχείριση το όποιου ζητήματος προκύπτει στο κοινωνικό γίγνεσθαι. Εφόσον είμαστε μέλη ενός κοινωνικού συνόλου και καλούμαστε να αντιμετωπίσουμε από κοινού κρίσεις, προβλήματα, γεγονότα που επηρεάζουν τα πρόσωπα αλλά και το σύνολο, είναι απαραίτητο αυτό να γίνεται με ανοιχτούς τους δρόμους της επικοινωνίας και της συνεργασίας. Όταν δεν συμβαίνει αυτό, τα προβλήματα παραμένουν ανοιχτά, ακούγονται φωνές και απόψεις σε πλαίσιο στείρας αντιπαράθεσης και, δυστυχώς, χάνεται πολύτιμος χρόνος από την ανανέωση και την εξέλιξη.

Η παρούσα εργασία είχε ως στόχο να αναδείξει τα χαρακτηριστικά και τον τρόπο που εφαρμόστηκε η ΕΑΔ κατά τη διάρκεια του πρώτου κύματος της πανδημίας. Πρόκειται για ένα θέμα πολύπλευρο που διαμορφώνεται από πλήθος παραμέτρων. Έγινε περιγραφή των βασικών αυτών στοιχείων, χωρίς περαιτέρω ανάλυση των αιτιών και των συνεπειών τους. Θέματα επάρκειας κατάλληλων υποδομών και εξοπλισμού, τεχνικά ζητήματα, αλλά και οι επιλογές και οι χειρισμοί των εμπλεκόμενων φορέων, όπως το ΥΠΑΙΘ, ή η ανάλυση της στάσης και των επιλογών των εκπαιδευτικών, μπορούν να εξεταστούν σχολαστικά και να δώσουν την ακριβή εικόνα της ΕΑΔ όπως εφαρμόστηκε. Η αποτελεσματικότητα αυτής, οι επιδόσεις των μαθητών, ο ρόλος των εκπαιδευτικών, οι ψυχοκοινωνικές επιπτώσεις της κοινωνικής αποστασιοποίησης στην σχολική κοινότητα, θα μπορούσαν να αποτελέσουν πεδία μελέτης και εξαγωγής χρήσιμων συμπερασμάτων, ώστε η εμπειρία και η γνώση που θα προκύψει να συμβάλουν στην καλύτερη διαχείριση ανάλογων φαινομένων στο μέλλον.

5. Αναγνωρίσεις

Η έρευνα διενεργήθηκε στο πλαίσιο εκπόνησης διπλωματικής εργασίας στο Π.Μ.Σ. «Νέες Μορφές Μάθησης και Εκπαίδευσης» του Τμήματος Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού του Πανεπιστημίου Αιγαίου, για το ακαδημαϊκό έτος 2019-20.

Αναφορές

- Chelimsky, E. (1989). *Content Analysis: A Methodology for Structuring and Analyzing Written Material*. United States General Accounting Office.
- Bozkurt, A., & Ramesh, S. C. (2020, April). Emergency remote teaching in a time of global crisis due to Coronavirus pandemic. *Asian Journal of Distance Education* 15 (1), i-vi.
- Jimoyiannis A., Koukis N., & Tsiotakis P. (2021). Shifting to Emergency Remote Teaching Due to the COVID-19 Pandemic: An Investigation of Greek Teachers' Beliefs and Experiences. In: Reis A., Barroso J., Lopes J.B., Mikropoulos T., Fan CW. (eds) *Technology and Innovation in Learning, Teaching and Education. TECH-EDU 2020. Communications in Computer and Information Science, vol 1384*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-73988-1_25
- Hodges, C., Moore, S., Lockee, B., Trust, T., & Bond, A. (2020). The difference between emergency remote teaching and online learning. *Educause Review*, 27.
- Means, B., Bakia, M., & Murphy, R., (2014). *Learning Online: What Research Tells Us About Whether, When and How*. NY: Routledge.
- Αναστασιάδης, Π. (2020). Η Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση στην εποχή του Κορωνοϊού COVID-19: το παράδειγμα της Ελλάδας και η πρόκληση της μετάβασης στο «Ανοιχτό Σχολείο της Διερευνητικής Μάθησης, της Συνεργατικής Δημιουργικότητας και της Κοινωνικής Αλληλεγγύης». *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 16(2), 20-48.
- Βασάλα, Π. (2005). *Εξ Αποστάσεως Σχολική Εκπαίδευση*. Στο: Α. Λιοναράκης (Επιμ.). *Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. Παιδαγωγικές και Τεχνολογικές Εφαρμογές*. Πάτρα: ΕΑΠ.
- Τσαρη, Φ., & Πουρκός, Μ. (2015). *Ποιοτική μεθοδολογία έρευνας*. [ηλεκτρ. βιβλ.] Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11419/5826>
- Ιωσηφίδης, Θ. (2008). *Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες*. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.
- Καχριμάνης, Γ., Κόμης, Β., & Αβούρης, Ν. (2008). Μεθοδολογίες ανάλυσης της συνεργασίας. Στο Ν. Αβούρης, Χ. Καραγιαννίδης, Β. Κόμης (επιμ.), *Συνεργατική Τεχνολογία Συστήματα και Μοντέλα Συνεργασίας για Εργασία, Μάθηση, Κοινότητες Πρακτικής και Δημιουργία Γνώσης* (σελ. 180-212). Αθήνα: ΚΛΕΙΔΑΡΙΘΜΟΣ.

- Κανελλόπουλος, Α., & Κουτσούμπα, Μ. Ι. (2020). Η Έρευνα για την Τηλεδιάσκεψη στην ΕξΑΕ. Μια Βιβλιογραφική Ανασκόπηση The Research on Videoconferencing in Distance Education. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 15, 54-77.
- Σοφός, Α., Κώστας, Α., & Παράσχου, Β. (2015). *Online εξ απόστασεως εκπαίδευση*. [ηλεκτρ. Βιβλ.] Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11419/182>

Abstract

The Covid-19 pandemic suspended face-to-face teaching from March to May 2020 and the continuation of all educational activities was based on online distance education methods. Although research is utilizing various methods to investigate this phenomenon, the content analysis in most visited websites, however, enables facts to be recorded and reflected in a direct and dynamic way, as distance education is being in progress. Ministry's instructions, legislations, announcements of teachers' unions, teachers, and parents' opinions, document the conditions of implementation, infrastructure, problems, but also the potentials, good practices and suggestions for the next day. The results show that the implementation of Emergency Remote Teaching (ERT) is problematic in the long term, while emphasizing the need for systematic training of teachers, familiarization with ICT, modernization of the infrastructure, and reorganization of educational material.

Keywords: Emergency Remote Teaching, Online Education, Covid-19.